

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

DUS-0700-165-MC/12

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 25.04.2012r.

nr. 1967 podpis. M. Półec

Warszawa, dnia 24 kwietnia 2012 r.

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 26.04.2012
nr. 3532 podpis. [signature]

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu RP

szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na wystąpienie Pana Marszałka z dnia 4 kwietnia 2012r. znak BPS/043-08-284/12, dotyczące oświadczenia pana senatora Andrzeja Grzyba złożonego podczas 8. posiedzenia Senatu RP w dniu 29 marca 2012 r. w sprawie rozbieżnie interpretowanych przepisów prawnych w obecnie obowiązującym systemie ubezpieczeń społecznych, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Odnosząc się do problemu pracy na czarno należy wskazać, że istnieją organy powołane do kontroli legalności zatrudnienia. Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy – organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa oraz higieny pracy, a także przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej jest Państwowa Inspekcja Pracy.

Zgodnie z treścią art. 22 i 281 *Kodeksu pracy* przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Zatrudnienie w warunkach określonych powyżej jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. Nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu powyższych warunków wykonywania pracy. Jednocześnie

pracodawca, który zawiera umowę cywilnoprawną w warunkach, w których powinna być zawarta umowa o pracę podlega karze grzywny od 1.000 zł do 30.000 zł. Zatem istnieją regulacje prawne, chroniące pracowników przed zawieraniem umów zlecenia czy też umów o dzieło w miejsce umowy o pracę.

Minister Pracy i Polityki Społecznej nie jest jednak upoważniony do oceniania działalności Państwowej Inspekcji Pracy. Przepisy art. 2 wymienionej ustawy ustanawiają bowiem podległość Państwowej Inspekcji Pracy – Sejmowi RP, natomiast nadzór na Państwową Inspekcją Pracy powierzają Radzie Ochrony Pracy.

Odnosząc się do braku ubezpieczenia w okresie wykonywania pracy zarobkowej na podstawie tzw. „umów śmieciowych”, należy wskazać, że co do zasady aktywność zawodowa rodzi obowiązek ubezpieczeń. Z tytułu jej wykonywania ubezpieczeni podlegają ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym, sposób ustalania podstawy wymiaru składek oraz okres ich opłacania uregulowane są w ustawie z dnia 13 października 1998r. *o systemie ubezpieczeń społecznych* (Dz. U. z 2009r., Nr 205, poz.1585 ze zm.).

Zgodnie z art.6 ust. 1 powołanej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są m.in.:

- 1) pracownikami,
- 2) osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi "zleceniobiorcami", oraz osobami z nimi współpracującymi.
- 3) osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi.

Kwestie zbiegów tytułów do ubezpieczenia rozstrzyga art. 9 powołanej ustawy. W przypadku osoby, podlegającej ubezpieczeniom z tytułu stosunku pracy, która spełnia jednocześnie warunki do objęcia jej obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, jest ona obejmowana ubezpieczeniami tylko z tytułu stosunku pracy oraz umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Może ona dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z innych tytułów (np. z prowadzonej działalności).

W przypadku jednak, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy ubezpieczonego, w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od minimalnego wynagrodzenia za pracę, podlega on również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów.

Jeżeli ubezpieczony spełnia warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, jest objęty obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Może on jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęty tymi ubezpieczeniami także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń.

Zatem podleganie ubezpieczeniom społecznym jest w pierwszej kolejności uwarunkowane posiadaniem tytułu do ubezpieczeń, w drugiej natomiast - jest konsekwencją wyboru ubezpieczonego

W tym miejscu przypomnieć należy, że u źródła wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych świadczeń leżą opłacone składki na ubezpieczenia społeczne.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że funkcjonowanie omówionych przepisów dotyczących zbiegu tytułów do ubezpieczeń społecznych jest aktualnie poddawane wnikliwej analizie.

Dodatkowo uprzejmie wyjaśniam, że do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 6 ustawy o s.u.s., należą kontrole płatników składek, przeprowadzane z częstotliwością umożliwiającą dochodzenie należności z tytułu składek i kontrolę wypłaconych świadczeń. Kontrole te przeprowadza się w celu oceny wywiązywania się przez płatnika składek z nałożonych obowiązków ustawowych w zakresie ubezpieczeń społecznych. ZUS przeprowadza także kontrole doraźne na skutek informacji od ubezpieczonych, sygnałów instytucji zewnętrznych (Państwowa Inspekcja Pracy, Urząd Kontroli Skarbowej, urząd skarbowy), a także dla własnych potrzeb.

Kontrole obejmują swoim zakresem sprawy wymienione w art. 86 ust. 2 powołanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych:

- 1) zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych,
- 2) prawidłowość i rzetelność obliczania, potrącania i opłacania składek, do których pobierania zobowiązany jest Zakład,
- 3) ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i wypłacanie tych świadczeń oraz dokonywanie rozliczeń z tego tytułu,
- 4) prawidłowość i terminowość opracowywania wniosków o świadczenia emerytalne i rentowe,

5) wystawianie zaświadczeń lub zgłaszanie danych dla celów ubezpieczeń społecznych.

Odnosząc się do propozycji wprowadzenia obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe niezależnie od określonych limitów, tj. poboru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od osiągniętych przychodów bez względu na ich wysokość uprzejmie informuję, że wprowadzenie ograniczenia poboru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe do trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego na dany rok wynika z przepisów emerytalnych.

Ustawą z dnia 7 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 104, poz. 450, z późn. zm.) zostało wprowadzone ograniczenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty do 250%. Wprowadzenie w system emerytalny tych rozwiązań miało przede wszystkim na celu szerszą niż przed 1991 r. redystrybucję środków zgromadzonych w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Między innymi dzięki temu mechanizmowi (a także wprowadzeniu do wymiaru świadczeń tzw. części socjalnej), osoby o niskich dochodach otrzymują świadczenia relatywnie wyższe niż osoby o dochodach wysokich. Jednocześnie przepisy ubezpieczeniowe nie przewidywały aż do 1999 r. ograniczenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, co oznacza, że od osób, które uzyskiwały przychód do oskładkowania wyższy niż 250% przeciętnego wynagrodzenia, pracodawca opłacał składkę od pełnego przychodu. Rozwiązanie to było powszechnie krytykowane jako powodujące ograniczanie związku wysokości emerytury z własnym wkładem finansowym do systemu. W nowym systemie emerytalnym podstawą wymiaru emerytury nie są zarobki ubezpieczonego, lecz suma składek na ubezpieczenie emerytalne zgromadzonych przez wszystkie lata aktywności zawodowej.

W świetle powyższego od 1 stycznia 1999 r. wprowadzono przepis ograniczający roczną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe do trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego na dany rok, co odpowiada 250% miesięcznego przeciętnego wynagrodzenia w danym roku (art. 19 ust. 1 ustawy o s.u.s.). Przepis ten dotyczy wszystkich ubezpieczonych osiągających przychody po 1998 r. W myśl wskazanej regulacji, od 1 stycznia 1999 r. nadwyżka przychodów ponad 250% przeciętnego wynagrodzenia nie jest oskładkowana i jako taka nie może stanowić podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Z powołaniem
MINISTER
r.ub.
PODSEKRETARZ STANU
Marek Bucior